

Népfrentiratokat lapozva...

Emlékezés a Magyar Függetlenségi Népfrent megalakulásának 25. évfordulójára

A Magyarországon 1944 őszén kibontakozó népi demokratikus forradalom 1949-re megteremtette a szocialista társadalom építésének politikai feltételeit. A Magyar Kommunista Párt, majd a Magyar Dolgozók Pártja vezetésével a hatalom a dolgozó népe lett.

1973-ban a szocializmushoz vezető társadalmi haladásnak több történelmi jelentőségű állomásáról emlékezünk meg. Ez évben február első napjaiban ismét a szocializmus építéséhez szükséges fontos társadalmi-politikai eseményre emlékezünk. 1949. február 1–5. között alakult meg a magyar nemzet haladó hazafias és a szocialista társadalom felépítésében érdekelt erőt tömörítő Magyar Függetlenségi Népfrent, amely az antisziszta hazafias erőket egyesítő Magyar Frontnak és az 1944 novemberében Szegeden, a Magyar Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt, a Független Kisgazda Párt és a Nemzeti Parasztpárt összefogásával létrehozott Magyar Nemzeti Függetlenségi Frontnak, az ország demokratikus átalakulására s az újjáépítésre szövetsegre lépő társadalmi erők legjobb törekvéseinek folytatója és örököse.

A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front és a népi demokratikus forradalom kezdetén keletkezett nemzeti bizottságok nagy történelmi szerepet töltek be a forradalmi átalakulásban, azonban az osztályérdek szerint, a szocializmus perspektívájával szembeforduló burzsoáz és más reakciós elemek, 1949-ben már nem képezheték a szocializmus építésének társadalmi tömegbázisát. A politikai hatalomban bekövetkezett gyökeres fordulat szükség szerűen vezetett oda, hogy a korábbi koalíciós pártok egyes reakciós elemei leváltak a munkásosztály, a dolgozó parasztság és a haladó értelmiség szövetségéről.

Az új szocialista társadalmi célok előtérbe kerülése indokolta tette a korábbinál tartósabb és szilárdabb, de ugyanakkor mindinkább szélesedő tömegbázisra támaszkodó nemzeti egység szervezeti formájának átalakítását. Ez lehetővé vált azáltal, hogy egyrészt a szocializmussal szembelyezkedő ellenséges elemeket a koalíciós pártokból kirekesztették, másrészt azáltal is, hogy ezek a pártok 1949-re elismerték a Magyar Dolgozók Pártjának vezető szerepét a szocialista társadalom építésében. Sajnos, a személyi kultusz és az albaloldali revizionista politikai torzulás megátolta, hogy a nemzeti bizottságok a proletárhatalom helyi szerveivé alakuljanak s váljanak, és mintegy tollvonással, 1949. január 29-én a Függetlenségi Frontot feloszlatták.

1949. február elején a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front „átalakult” Függetlenségi Népfrentt és egyúttal a nemzeti bizottságok tevékenységét beosztatták. 1949. február 5-én kelt kormányrendelet szerint a volt Nemzeti Függetlenségi Front helyi szerveinek, a nemzeti bizottságoknak a szerepét a népfrentbizottságok veszik át. De a béke és a nemzeti függetlenség védelmére s a szocializmus építésére létrehozott népfrent (amely 1954 októberében a Hazafias Népfrent elnevezést kapta) még a megfogalmazott társadalmi-politikai feladatait sem teljesíthette. A korábbi koalíciós partnerek haladó gondolkodású vezetői közül sokat kirekesztettek a politikai életből. A népfrent szerepét

néhány gazdasági, szervezési és politikai akció lebonyolítására degradálták.

Szegeden 1949. február 5-én a népfrent megalakulása alkalmából, Szeged város törvényhatósági bizottsága diszgyűlést tartott a város háza épületében. Ezen, a kormány részéről megjelent Csala István földművelésügyi miniszter és Bognár József, Budapest polgármestere, továbbá az MDP Nagyszegedi Pártbizottsága képviselőiben ifj. Komócsin Mihály helyettes titkár, dr. Antalffy György országgyűlési képviselő, valamint a város és a megye társadalmi szervezeteinek és intézményeinek képviselői, munkások és az egyházak képviselői is.

Dénes Leó polgármester beszédében rámutatott arra, hogy „új, haladó Szeged van kialakulóban, amelynek dolgozó, parasztsága, ifjúsága kiveszi részét az új társadalom építéséből. Ezen a téren jó munkát végzünk, amikor a Függetlenségi Népfrent szellemének megfelelően a nép fiait vonjuk be a közgazgatásba”. Ez alkalommal iktatta be a közgyűlés az új munkás-paraszt tanácsnokokat: Sallai Ferencné, Havalecz Istvánné, Kiss Mihályt és Csúri Mihályt, valamint Tóth Antalt helyettes polgármesterré.

A Nagyszegedi Népfrent Bizottság 1949. február 13-án alakult meg. A városháza tanácstermében megtartott alakuló ülést Tombác Imre, az MDP tagja nyitotta meg s beszédében bejelentette, hogy miután „a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front betöltötte hivatását, az Országos Nemzeti Bizottság határozata folytán az ország összes nemzeti bizottságai, köztük az elsőnek alakult Szegedi Nemzeti Bizottság is február 1-én megszűnt. Új szervezetet kell alakítani a demokratikus erőknek, az új feladatok elvégzésére történő

összefogásra.” Kérte, hogy az alakuló ülés mondja ki a Nemzeti Bizottság megszűnését és a Magyar Függetlenségi Népfrent nagyszegedi szervezeteinek megalakulását. Miután ez megtörtént, az elnököl Tombác Imre bejelentette, hogy az Országos Tanács Szervező Bizottsága a Nagyszegedi Ideiglenes Népi Bizottságban mely pártok és szervezeteik küldöttéit bízta meg bizottsági tagsággal. Az MDP részéről: ifj. Komócsin Mihályt (titkár), Dénes Leót (polgármester), Tombác Imrét (választmányi tag) és dr. Antalffy Györgyöt (országgyűlési képviselő). A Független Kisgazda Párt részéről: Szilágyi Andrást, Tóth Antalt (alpolgármester), Dobó Gyulát (társelnök), Ördög Imrét (elnökségi tag). A Nemzeti Parasztpárt részéről: Miklós Pált (vezetőségi tag). Megjegyezzük, hogy a Népfrent Bizottság későbbi ülésein Nagy István képviselte a Nemzeti Parasztpártot. A Szakszervezet részéről: Kövi Bélát (megyei titkár), a DÉFOSZ részéről: Sarnyai Ferencet (megyei titkár), Juhász Jánost (vezetőségi tag); az MNDSZ részéről: Ábrahám Jánosné (ügyvezető); a MINSZ részéről: Ladányi Benedeket (titkár). Ezután került sor a tisztikar megválasztására. A Nagyszegedi Népfrentbizottság elnökéül ifj. Komócsin Mihályt választották, titkárrá Tombác Imrét (MDP-tagokat), jegyzőnek Tóth Antal helyettes polgármestert, az FKGP részéről és pénztárosnak Juhász Jánost.

A Függetlenségi Népfrent Nagyszegedi Bizottságának 1949. február 15-én megtartott ülésén fogadták el a Nagyszeged területén levő 18 község Népfrent Bizottságának megalakítására vonatkozó tervezetet. Ezekben a köz-

ségekben február 19–27. között tartották meg a helyi Népfrent Bizottságok alakuló üléseit.

Szöregén 1949. február 27-én alakult meg a Népfrent Bizottság. Elnökévé Soltész Istvánt (MDP), titkáru Dádai Ferencet (MDP) és jegyzőnek a Nemzeti Parasztpárt tagját, Makk Ferencet választották meg. A bizottságba bekerültek még a Kisgazdapárt, és az EPOSZ helyi szervezeteinek képviselői. Itt dr. Antalffy György országgyűlési képviselő, az MDP Nagyszegedi Bizottságának képviselője beszédében változta a Nemzeti Bizottság eredményeit, kiemelte a munkás-paraszt szövetség társadalompolitikai szerepét az ország újjáépítésében és rámutatott a szocialista társadalom felépítésének politikai, gazdasági és kulturális feladataira.

Az 1949. április 15-i országgyűlési képviselőválasztásokat már az új népi és demokratikus erők összefogásának jegyében tartották meg.

A korabeli népfrentiratokat lapozgatva csak elismeréssel és tisztelettel emlékezünk az 1949–1956-os időszak népfrentosaira, akik az osztályharc akkori kielezett viszonyai s a személyi kultusz által teremtett nehéz körülmények között is az igaz közös ügy reményében, a szocializmus gazdasági, politikai, tudományos és kulturális feladatainak megvalósításán munkálkodtak.

A népfrent — mint a haladó hazafias és szocialista erők társadalmi, politikai mozgalma — 1957 óta, a Magyar Szocialista Munkáspárt által kialakított szövetségi politika eredményeként tölti be igazán a szocialista társadalomban reá háruló feladatokat.

Dr. Sárközi István

Új folytatásos írásunk:

Móra Ferenc hétköznapijai

Olvasóink rendszeresen elvárják a Délmagyarországtól, hogy a szegedi hagyományokat ápolja és felmutassa; fóruma legyen a helyi történelmi kutatásnak, a helyi irodalomtörténeti, néprajzi, gazdaságtörténeti és egyéb munkák közlésének. Ilyen megfontolás szerint adtuk közre az elmúlt években folyamatosan a szegedi szobrokat bemutató sorozatot; a szegedi utcanevek történetét; a régi szegedi céh-világ emlékeit; a nagy árvíz megőrzítő regényét; a város-történeti ki mit tud? folytatásait stb.

Most — holnapról — újabb ilyen munkát bocsátunk útjára: Móra Ferenc hétköznapijai címmel folytatásokban közöljük dr. Hegedűs András irodalomtörténésznek a nagy íróról készült életregényét.

A munka jellegét jól érzékelteti a cím: az író emberi életének mindennapjait, törekvéseit, tetteit mutatja be. A közlésnek különös aktualitást ad az, hogy Móra Ferenc halálának 40. évfordulója — 1974. február 8. — alkalmából jelentjük meg, de ez az esztendő egy másik jubileumát is tartalmazza: az idén lesz születésének 95. évfordulója is.

Az eddigi kutatások jelentős eredményeket értek el Móra életének és életművének feltárásában. Ezek mellett.

megkönnyítették a szerző munkáját. Sikertől azonban Móra életének nagyon jelentős, eddig homályban maradt szakaszaira, problémáira is fényt derítenie. Elég, ha csak utalunk az író egyetemi éveire, felsőlövői tanárságára, családi életére, baráti kapcsolatainak tartalmára.

Mórától, az emberről szimplifikált kép alakult ki a köztudatban. A Móra Ferenc hétköznapijai-t olvasók teljesebb, összetettebb, bonyolultabb embert ismerhetnek meg frónkban. Móra zaklatott, hajszolt, sokszor vívódó, sokféle érdeklődésű, sokféle területen lázasan cselekvő ember volt. Nehéz éveket élt, sokféle kísértésnek volt kitéve, de ő mindig a becsületesség, az emberszeretet és a néphez való hűség csillagaira vetette szemét.

A cím is érzékelteti, hogy elsősorban az alkotások: a versek, tárcák, cikkek, novellák, regények mögött levő embert mutatja be az írás, a műveket alkotó ember életkörülményeit. Természetesen az alkotásokról is szól, de nem a részletes elemzés szándékával. Móra nagy alkotó életműve nemzeti kincsünk. Nem véletlen, hogy Móricz, Tamási, Kosztolányi, Karinthy, Fritös eredményeket értek el, egy, a kor legnagyobb prózaírói tettek hitet életművének feltárásában. Ezek mellett.

Orosz nyelvű gimnázium

Orosz nyelvű gimnázium kezd meg működését szombathelyi Óbudán, a Szentendrei út 83. szám alatti Körösi Csoma Sándor Gimnáziumban. Az új gimnázium az orosz nyelv teljes elsajátításához kellő adottságokkal, s előképzettséggel rendelkező, általános iskolát végzett fiataloknak ad magas színvonalú gimnáziumi képzést, az anyanyelvi szintet megközelítő orosz nyelvtudást. Az új intézmény hatvan tanulóval kezd meg munkáját.

VIII. Kunigunda

— Na és a matriarchátus!? — verte az asztalt egy hosszú hajú, széles arcú nőszemély. Szokatlanul lapos orra fölött villogó pillantásokat lövellt a forgatókönyvíróra. — Maguk csak csinálják itt a nyolcadik Henrik-féle nyomavadt férfiközpontú filmjeiket. Hát azt képzellik, mindig így volt? A Szent Laposomlok Démonra mondom...

E szavaknál hatalmas csapást mért öklével a csöpp dohányzóasztalra. A forgatókönyvíró akkor látta meg, hogy a különös fehérszínű különleges erővel bír: az asztal darabokra hullott. Önkéntelenül arca elé kapta a kezét.

— Ne féljen, nem bántom — nyugtatta meg az állatbőrbe öltözött hölgyórási. — Elvégre is, maga nem a férjem. De a Szent Laposorr Démonra mondom, megkésérül, ha nem csinál valamit... — És ríptyára törte az egyik széket.

— De mit, de mit, mrs. Hogyishívják?! — Kunigunda vagyok. Nagy Kunigundának is szólíthat. És hogy mit? Írjon meg engem is, a kutyafáját. Mert a Szent Laposot Démonra mondom...

S még aznap elkészült a szinopszis, az első vázlat a VIII. Kunigundához. A cselekmény egy kardfogú tigrissel indul, azért ezzel, mert a kapafogú Kunigundát e bájos állathoz hasonlították az öt dicsőítő ódalnokok. Talán erre, talán rettenetes harapása miatt? Ki tudja ma már a korszakok kódéből kibontani a titkot? A nagy forgatókönyvíró becsületére válik, hogy ebből a ködből jó sokat adagolt a filmnovellába.

Szóval: először a kardfogú tigris, amint jóízűen üvölt, a nagy fekete éjszakába. Azután egy előkelő pálmakunyhó, ahol Kunigunda első férjét oktatja házastársi kötelességeire. Ha már egy púpos tehenet és három planírozott tevé adtam értem — mondja —, legalább találjam meg a számításomat. Nappal kapálj és vadász, ahogy az férfhoz illik, éjszaka pedig törekedj arra, hogy ki ne vesszen a Kunigunda nemzetség: ha leányutódom lesz téled, bizony mondom, nagy

becsben tartalak, s a főhelyre guggolhatsz a férf-jek asztalánál.

Hirtelen váltás: Baki-Zabát, a kioktatott férjét látjuk. Vajdúdik. E derék törzsnél ugyanis ez a szokás: amikor a nő szül, a férfinak is vele kell szenvednie. De mert tisztátalannak számít, kinn a pusztá földön fetreng a szegény Baki-Zaba. Látjuk felül, oldal- és alulnézetben — írta a nagy forgatókönyvíró. Szeme tágra mered, kidülled. Vasorrú bába ki a sátorból, lógó vasorral. „Megvan a baba.” Oltári pech, hogy fiú, látjuk az elkeseredést. Baki-Zaba arcán. Érthető, mert a Kunigunda kormányozta kunigundának törzse meglehetősen szigorú törvényt hozott az ilyen esetekre: Baki-Zabát kiteszik a legközelebbi kardfogú tigris barlangja elé. Kardfogak premier planban. Velőtrázó, vérfagyasztó, szívettépő üvöltés (amilyen éppen kéznél van a kelléktárban). Egy sakál settenkedik a bokrok között.

Hirtelen változás: Kunigundát látjuk, hasított bőrruhában, és nagy uralkodói gondban. Két nyeszlett férfiszolga legyezetgi pálmalevelekkel erős (és lapos) homlokát. Újabb váltás: Kunigunda szemlét tart a pitvarférfiak között. Kiválasztja a legizmosabbat, legmagasabbat és a legnagyobb ágyékkötővel rendelkezőt. Utána barátságosan megcsipkedti a köldökét (ez a legnagyobb tetszés jele a kunigundánoknál), s hajánál fogva bevonszolja a hánctűgöngy mögé. Zene fölérősdök, az ilyenkor szokásos kandallólángkép is érzékeltetheti a frigy beteljesülését (ha eltekintünk tőle, hogy akkortájt még nem találták föl a kandallót, mint olyant).

A törzs varázslónője közben imádkozik, hogy a Nagy Arany-Anya elnevezésű istenség áldja meg leánygyermekével a nászt. Kép a medvebőr-nyoszolyáról. Nem kívánt rész törleendő. Gyors áttűnés szülésbe: a férfit: Pa-Cuhát látjuk, ugyanúgy nyuglódik szegény pára, mint a tigris fogára került előd.

Vasorrú bába vasorra még jobban lóg. Peches ember ne menjen a jégre, vagyis férjül egy Kunigundához — megint csak fiú az újszülött. Az ítélet jogerős: kardfogú tigris nyálja a száját, si-koly, sakál stb.

Kunigunda mulat, bia-miát iszik, sír, röhöcsel, kopaszra gyomlálja a pitvarférfiak fejét. Végül egyszerre kettőt vesz férjül, hosszadalmas mustara után. Jól teszi, mert az egyik megszökik a nyoszolyáról, inkább a folyó örvényeiben leli halálát. A másik ilyen zavaró körülmények, ennyi zúr és zaj közepette egyszerűen nem tudja teljesíteni kötelességeit, ami viszont nemcsak feleség-, de felségértésnek is számít! Maglyacölőhöz köve hal meg, tisztátalan hamvait a kengőz mocsárba szórják.

Váltás után újabb férjjelölt: az egyik legkiválóbb vadász. Sámánok kara imádkozik a Nagy Arany Anyához, sőt a Legnagyobb Arany Nagyanyához is: „hadd legyen már lánya a felséges Kunigundának, essen már túl rajta ő is, mi is”. Sajnos, a sors könyvében az van megírva, hogy egy forgatókönyv legyen illően borzalmas, másszóval valóságú. Ezért az író sem tehet mást: az élvadászt tálcán viszik a kardfogúhoz, miközben messziről egy kisfiú keserves sírása hallatszik. „Mert minek jön világra egy ilyen szerencsétlen kis teremtmény? Mit is ér az ember, ha fiú?” — zengi a Méia-Fügyermekek Kara.

Végül már majdnem születik egy lánya is Kunigundának. Csi-Csóka, a sokadik férjjelölt legalábbis bízik jó sorsában, a varázslónő ezt olvasta ki a csontokból. Külön e célra levágják egy szűz ifjú jobb karját. Ez is szokás. Ekkor azonban a forgatókönyvíró fölriad, érzi: teljesen elszibadt a jobb karja, hangyák mászkálnak benne szépen, komótosan.

Na, hálstennek, csak álom volt! — sóhajt. Az órájára néz — reggel kilencet mutat. Hüha! — Gyorsan kiugraszta az ágyból ötödik nejét, ritytyentsen valami reggeli, s hozza be az ágyikójához, az éjjeliszekrénykére.

Ó addig feltárcsázza harminckilencedik Bubi-bébit, legújabb szeretőjét, s megkéri, hozza össze a Nagy Pancsovics Mike mesterrel, a filmrendező koronázatlan királyával. Lenne egy sztorija a számára. A címe: VIII. Kunigunda. Hogy milyen? Mint egy álom. Persze, mint egy rossz álom, de éppen ezért lesz jó fizet.

Simai Mihály